

Περνούσαν χρόνια. Τὸ ἤλεκτρο, τὸ λαμπρὸ δάκρυ τῆς μανοῦλας, στόλιζε μὲ λαχτάρα τὰ πλούσια παλάτια, ποὺ σκέπαζαν τὴν οἰκογενειακὴ εὐτυχίαν — χαρούμενὰ παιδάκια στὶς ἀγκυλιὰς τῶν μητέρων. Ἀρμαθιαστὰ τὰ ἤλεκτρινα δάκρυα τῆς μάνας ἐχάιδευαν μὲ πόνο τοὺς ἀλαθάστρινους λαιμοὺς τῶν παρθένων καὶ γέμιζαν μὲ τὴν χαρὰ τοῦ στολιδιοῦ τὰ ὠμορφα μιντάκια των, ποὺ θύμιζαν τ' ἀγαπημένα κοριτσάκια τῆς Κλυμένης. Μὰ ποτέ, καμμιά παρηγοριά μέσα στὸ ἀτέλειωτο πέρασμα τοῦ χρόνου δὲν μπόρεσε νὰ σβύσῃ τὸν μητρικὸ καὶ μὲ, ποὺ σφιγνὰ κλεισμένος αἰῶνας μέσα στὸ πολῦτιμο πετράδι, κρτεροῦσε τὴν ὥρα, ποὺ θάπαιρνε τὴν ἐκδίκησιν τῆς μάνας ἀπὸ τὸν Δία, τὸν φονιὰ τοῦ παιδιοῦ τῆς!

Μιά μέρα γύρισε πίσω στὴ γαλαξία του πατρίδα, στὴ μαγικὴ χώρα τοῦ ἡλίου, ἔνας σοφὸς μεγάλος, ποὺ ἡ πείρα τοῦ κόσμου ἔκαμε τὴν σοφία του διπλὰ γεννήτρα. Αὐτὸς βρῆκε πρῶτος πῶς ἐγένινεν ὁ κόσμος ἀπὸ τὰ νερά, ποὺ σκόρπισαν οἱ θεοὶ μέσα στὸ ἄπειρο, καὶ τότε θάδρανε ἡ Σελήνη θλιμμένη στὸν μαυρὸ τῆς πέπλου, αὐτὸς μπόρεσε νὰ τὸ προφητεύσῃ. Σ' αὐτοῦ

τὰ χέρια, ποὺ γνῶριζε τὴν δύναμιν τῶν νεφῶν, στὸν ἀγαπημένον προφήτη τῆς ἀδελφούλας τοῦ Φοῖβου, πιστεύθηκε τὸ ἤλεκτρινο δάκρυ τὸ μυστικό του. Πρῶτη φορὰ στὰ χέρια του ἄρχισε νὰ σιγοτρέμῃ σὲ κύματα αἰθέρια σὰν μιὰ ἀνάσα μέσα ἀπὸ τὰ μητρικὰ στῆθια. Καὶ ἡ ἀπειρὴ ἀγάπη στὸ ἀξέχαστο παιδί τῆς μὲ τὸν ἀνίκητο μητρικὸ πόνο ξεχειλίζει πιά τώρα ἀπὸ τὸ ἤλεκτρινο δάκρυ καὶ ἀπλώνει μὲ τὸν καιρὸ γύρω σ' ὅλον τὸν κόσμον, σὲ θάλασσες καὶ σὲ βουνά, καὶ πέρα στὸν οὐρανὸ καὶ στὰ ψηλότερα ἄστρα — μιὰ ἀγάπη ἀγνώριστη, μιὰ πρωτόγαλτη ἑλξίς, ποὺ ζωντάνευε τὴν Δημιουργίαν σὰν τὸ πρῶτο ἀνατρίχιασμα τῆς ζωῆς — ὁ ἤλεκτρισμός! Καὶ μιὰ μέρα — θαῦμα, ποὺ εἶδε πρῶτο τὸ φλογερὸ μάτι ἑνὸς μεγάλου καταλύτη παλατιῶν καὶ θραύστη σκήπτρων στὸν Νέον Κόσμον — μιὰ μέρα ἕνα κύμα πελώριο ἀπὸ τὸν ὠκεανὸ τῆς πονεμένης μητρικῆς ἀγάπης μέσα στὸ φοβερὸ τρεμούλιασμα τῆς Γῆς καὶ στὸ ἀτέλειωτο ἀντιλάλημα τῶν βουνῶν, ὀρμᾷ ἀκράτητο στὰ παλάτια τοῦ Δία καὶ ἀρπάζει τὸν κεραυνὸ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ νεφεληγερέτη, γίγαντας ἐκδικητῆς.

Ποιὸς μπορεῖ νὰ σωθῇ ἀπὸ τὴν μητρικὴν κατάρρα; Οὔτε οἱ θεοί!

ΜΙΧΑΗΛ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

Η ΑΙΝΕΙΑΣ ΤΟΥ ΒΕΡΓΙΛΙΟΥ

ΤΡΙΚΤΜΙΑ

(«Αινειάς» I, 81—123)

Σὺν εἴπεαυτά, ¹ τὸ δόρυ τοῦ τοῦ σπέρει, καὶ χτυπάει
ἐστὶ πλάγια τὸ κυρτὸ βουνὸ καὶ ἀνέμοι εὐθὺς ὁρμῶν
ἀπὸ τῆς θύρας ποῦ ἔδωκε· ἐστὶ φύσημα τοὺς σειοῦνε
τῆς χώρας· πέφτουν ἐστὶ νερά, τ' ἀναποδογυρίζουν
Γραιῖος, Λεβάντης καὶ ὁ Βοριάς μὲ τῆς πυκνῆς τοὺς
[θυέλλες
καὶ τριζίμο παλαμαριῶν καὶ ἀνδρῶν κραυγὴ ἐκεῖ τρέχει·
Τὰ νέφη ἀρπάζουν ἄξαφνα ἄπ' τοὺς Τρώων τὰ
[μάτια
μέρα, οὐρανὸ καὶ ὁλόμαυρη νύχτα ἀκκουμπάει ἐτὸν
[πόντον·
βροντοῦν οἱ πόλοι ἄπ' τῆς συχνῆς φωτιᾶς ὁ αἰθέρας
[λάμπει

[Ὁ παλαιὸς συνεργάτης τῆς Πινακοθήκης κ. Ν. Λιβαδάς ἀπέστειλεν ἡμῖν ἐκ Κεφαλληνίας, ἔνθα ιδιωτεύει, τὰ ἀριστουργηματικὰ χωρία τοῦ ἀθανάτου ἔπους τοῦ Βεργιλίου ἐκ τῆς μεταφράσεώς του ὁλοκληροῦ τῆς «Αἰνειάδος», ἣν πρῶτος Ἑλλήνων μετέφραγε κατὰ λέξιν καὶ στίχον καὶ νόημα εἰς κομπὴν δημοτικὴν. Ἡ «Πινακοθήκη» εἶναι εὐτυχῆς, προσφέρουσα εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς τῆς εὐδοσμίας ἀνθῆς τῆς Λατινικῆς Ποιήσεως, μεταφραζόμενα εἰς Ἑλλάδα ὑπὸ τοῦ ὁμολογουμένως μόνου ἰδικοῦ πρὸς τοῦτο κ. Ν. Λιβαδά.

καὶ ὅλα τοὺς ἄνδρας ἀπειλοῦν μὲ γείτονα τὸ χάρο.
Ὀλόκυρος φόβος λύνει εὐθὺς τὰ κόκκαλα τοῦ Αἰνείου.
στενάζει τὰ δύο χέρια τοῦ ἐστὶ ἄστρα τεντώνει καὶ λέει
»Ω! τρεῖς καὶ τέσσαρες φορὲς εὐτυχισμένοι εἶν' ὅσοι
κάτ' ἄπ' τὰ τείχη τὰ ψηλὰ τῆς Τροίας μας ἔχουν πέσει
ἄπ' τοὺς γονεῖς τῶν! Ὡς ἤρῃα τῶν Δαναῶν Τυδείδῃ,
Ἄχ! δὲν ἔμπορῶσα νὰ περῶ μέσ' ἐτῆς Τρωϊκῆς πε-

[διάδες

ἐκεῖ καὶ ἐγὼ ἄπ' τὸ χέρι σου! καὶ νὰ ὁβνη ἡ πνοή μου
καὶ τοῦ τὸν ἔκτορα ἔρριψε τὸ βέλος τοῦ Αἰακίδῃ,
καὶ ὅπου ὁ τρανὸς μας Σαρπηδῶν, καὶ ὅπου κυλᾷ ὁ

[Σιμόεις

ἀνδρεῖα κορμιά, καὶ τῶν ἀνδρῶν τὰ κράνη, τῆς ἀσπίδος!
Ἐν ᾧ αὐτὰ λέγει μάταια, μιὰ ἄπ' τὸ Βοριά φουρτοῦνα

χτυπᾷ τὸ ξάρι ἄπ' ἐμπροστὰ καὶ ἐτ' ἄστρα πάει τὸ
[κύμα

σποῦν τὰ κουπιά καὶ ἡ πλώρη του καὶ ἀναποδογυρίζει
καὶ δίνει πλάτη ἐτὸ νερό· βουνὸ νεροῦ ἀκλουθαί
ἀπότομο· ἄλλοι τοὺς ψηλὰ κρεμιῶνται ἀπὸ τὸ κύμα
καὶ ἐτ' ἄλλους σκάει τῇ θάλασσῃ καὶ δείχνει γῆ ἐτῇ
[μέσῃ,

ποῦ μανιωμένος σίφουνας τὴν ἄμμο ἀνακατοίνει.
Τρία καράβια ἡ Ὀστρία ἐσφενδόνισε ἐτῆς πέτρες,
ὅπου ὡς ἐτὴν ἐπιφάνειαν τρανὲς παρκαμονέουν,
γι' αὐτὸ οἱ Ἴταλοι τῆς λέν βομῶν ἐτῇ μέσῃ τοῦ πε-

[λάγον

καὶ τρία ποῦ ἐσπρωξε ὁ Γαρμπῆς εἰς τὰ ριχτά, ἐτῆς
[σύρτες

—φριχτό γὰ ἰδίῃς ! Εἰς τ' ἄβαθα τὰ ἐκόλλησε· τὰ ζῶνε, με σὼρὸ ἄμμο· τὸ ἓνα τοὺς με τὸν πιστὸν Ὀρόντη καὶ τοὺς Λυκίους· ἐκεῖ ἔμπροστὰ ἔστὰ μάτια τοῦ Αἰνεῖου πελώριο κῆμα ἐχτύπησεν ἀπὸ ἠψηλὰ ἑστὴν πρύμνην· ὁ πλοίαρχος ἐτινάχτηκε· μετὰ τὸ κεφάλι πέφτει ἀνάσκελα, κ' ἡ τρικυμιά τὸ πλοῖο τὸ παραδέρνει ἐδῶ· κ' ἐκεῖ, καὶ τὸ ρουφᾷ μ' ὁρμή ὁ καταποτήρας. Εἰς τὸ μεγάλο βάραθρον ὀλίγοι κολυμποῦνε καὶ τ' ἄρματα, τοῦ καραβιοῦ τὰ ξύλα, εἰ θησαυροὶ τοὺς, καὶ τῶρα πιά ἡ κακοκαιρία νικάει καὶ τὸ καράβι

καὶ τὸ Ἰλιονέως τὸ ἰσχυρὸ καὶ τοῦ ἀνδρείου τοῦ Ἀχάτη καὶ τοῦ Ἀββα καὶ τοῦ γέροντα τοῦ Ἀλήτη· ἀνοῖξαν [πλέον ὅλοι οἱ ἄρμοι καὶ ἀπ' τῆς πλευρῆς ὁρμᾷ ἔδωκα τὰ πλοῖα ὁ ὀλέθριος κατακλισμὸς ἀπ' τὰ σκαστὰ μαδέρια.

Μεταφρασθεὶς Ν. ΛΙΒΑΔΑΣ

1. Ὁ Αἰὺλος. 2. Μετηνέχθη καὶ εἰς τὴν μετὰφρασιν ὁ ἀναγνωστικὸς τοῦ γράμματος ρ, ὅστις ὑπάρχει εἰς τὸ κείμενον.

Ο ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΟΠΟΛΕΩΣ*)

Ἐνθ' οὕτω ἀκμάζει ἐν τῇ νήσῳ ὁ μοναχισμὸς ἐγγὺς καὶ αὐτῆς τῆς Παλαιοπόλεως ἀκόμη, οὐδόλως ἄπορον δεῖν νὰ θεωρηθῇ, ὅτι καὶ ὁ Ναὸς οὗτος θὰ εἶχε μεταβληθῇ εἰς μονήν. Ἐπὶ πλέον εἶναι γνωστὸν, ὅτι κατὰ τοὺς ὑστέρους χρόνους τοῦ Βυζαντίου ἀκμάζει ὁ μοναχισμὸς ἐν γένει ἐξακολουθῶν καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν ἰδρυθέντων παμπούλων μοναστηρίων ἐν Ἀθῶν, καὶ Μετῴροις, ἐν Ἠπειρῶ, Κρήτῃ καὶ Μυστρᾷ καὶ Ἑπτανήσῳ. Μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Βασιλευούσης οὐ μόνον πολλοὶ κατέφυγον τῶν Βυζαντινῶν, ἀλλὰ καὶ μοναχοὶ τοιοῦτοι θὰ κατέφυγον μετ' αὐτῶν εἰς τὴν ἐλευθεράν ταύτην Κέρκυραν, σκορπισθέντες ἀνά τὰ Κερκυραϊκὰ μοναστήρια. Ἐπόμενον λοιπὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταύτην νὰ κατέφυγον καὶ τινες τῶν μοναχῶν ἐκείνων. Ὅπως δὲ καὶ ἂν ἔχη τὸ πρῶγμα φαίνεται, ὅτι κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα (1500—1537) ὑπῆρχαν μοναχοὶ τινες ἐν τῇ Παναγίᾳ τῆς Παλαιοπόλεως, οἱ ὅποιοι καὶ κατέλειπον ταύτην. Ὁ Ἀνδρέας Μάρμορας, ὁ ὁποῖος διὰ τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ, ὡς σύγχρονος εἶναι μία τῶν καλλίστων πηγῶν, ἀναφέρει ἱκανὰ περὶ τοῦ γεγονότος τούτου ἐν τοῖς περὶ Λύγονστινου Κανάλῃ ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις. Φαίνεται ὅτι ὁ φοβερὸς τρόμος ὃν ἐνεποίησαν οἱ ἐπὶ Σουλεϊμάν Τοῦρκοι (1537) ἠνάγκασε τοὺς αὐτόθι ὑπάρχοντας μοναχοὺς νὰ καταλίπωσι τὴν μονὴν καὶ τὴν ἐκκλησίαν καὶ νὰ τραπῶσι πρὸς τὸ φρούριον φεύγοντες τὴν ἀγρίαν ἐνείκην τῶν ὁρδῶν τοῦ Σουλεϊμάν λεηλασίαν καὶ σφαγὴν. Ἐν εἰτε 1604 ἱκανὰ ἔτι βραδύτερον μετὰ τὴν πολιορκίαν ταύτην ὁ διοικητὴς τῆς νήσου Αὐγουστίνος Κανάλης, χρηστὸς καὶ ἀγαθὸς, πολλὰ πράξας χάριν τῆς νήσου, ἀφοῦ πρότερον ἔκτισε μικρὰν ἐκκλησίαν ἐν τῷ φρουρίῳ (1603) ἐσκέφθη τὸ ἐπὶ τὸν ἔτος ν' ἀνακαινίσῃ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν μονὴν τῆς Παλαιοπόλεως ἐπιδιορθῶν τὰς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπενεχθείσας καταστροφάς. Ἐπεσκεύασε τὰ κελιά, ἅτινα πρότερον κατεῖχον Ἕλληνες μοναχοὶ καὶ ἀπέδωκε ταῦτα τοῖς μοναχοῖς οἱ ὅποιοι εἶχον καταλείπει αὐτά. Ἰδοὺ τὶ ἀκριβῶς λέγει ὁ Μάρμορας: «Μὴ ἀρκούμενος εἰς ὅσα ἔπραξεν ἐν τῷ Παλαιῷ Φρουρίῳ, ἐσκέφθη ν' ἀνακαινίσῃ τὴν ἐν Παλαιοπόλει ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας· ἐπεσκεύασε δὲ τὰ κελιά, ἅπερ κατεῖχον οἱ Ἕλληνες μοναχοί, τοῦ δημοσίου ἐκχωρήσαντος αὐτοῖς ταῦτα ὅτε οἱ Τούρκοι ὑπὸ τὸν Σουλεϊμάν κατέστρεψαν τὴν νήσον καὶ ὑπεχρέωσαν τὸν Ἀδάμ καὶ τοὺς κληρικοὺς οὗτινες κατέφκον αὐτὰ ἐκ φόβου νὰ τὰ ἐγκαταλείψω-

σιν.» Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Μάρμορα εἶνε ὀλίγον συγκεχυμένον. Ἀλλ' ἐν τούτοις φαίνεται ὅτι Ἕλληνες μοναχοὶ καὶ κληρικοὶ κατεῖχον τοῦτο. Τίς δ' ὁ ἐνταῦθα μνημονεύμενος Ἀδάμ δὲν γνωρίζομεν. Ἴσως ἄλλοι παλαιότεροι νὰ ἐγνωρίζον τι ἡ ἐπὶ τέλους ἐν τοῖς Ἀρχαίοις νὰ ὑπάρχωσι συναφῇ ἔγγραφα. Τοῦτο μόνον εἶνε βέβαιον ὅτι τὸ 1604 ἐπεσκευάσθη ἡ μονὴ ὑπὸ τοῦ κακοῦ τούτου Κανάλῃ Ἴσως τότε νὰ ἐπηρεχθῇσαν καὶ σπουδαῖαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μεταρρυθμίσεις, ἵσως νὰ ἐδιορθώθησαν καὶ οἱ τοῖχοι, ἵσως τότε καὶ νὰ ἀνηγέρθησαν αἱ εἰκονοθήκαι ἐν εἰδῇ ἀλταρίων. Δὲν εἶναι δ' ἀπίθανον καὶ ὁ ὁρῶμενος νῦν λέων τῆς Βενετίας ὑπεράνω τοῦ ἐπιστυλίου νὰ ἐνετοιχίσθη τότε ἐπιχρυσισθέντος καὶ ἀσβεστωθέντος τοῦ ναοῦ ἅμα, διότι φαίνεται ὅτι ἡ ἐπιχρυσίς τοῦ ναοῦ κατὰ τὴν δυτικὴν πλευράν εἶναι σύγχρονος πρὸς τὴν τοῦ λέοντος τοῦ ὑπερθύρου. Ἐκτοτε φαίνεται ὅτι ἤκμασεν ἡ μονὴ καὶ ἡ ἐκκλησία αὕτη ἀφιερωνθέντων πολλῶν ἀφιερωμάτων αὐτῇ, ἰδίᾳ ἀκινήτου περιουσίας, διότι βραδύτερον μονάζουσιν ἐπιφανεῖς λόγιοι κληρικοί, καὶ κτήματα φέρονται τῆς μονῆς διμευσθέντα κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα ἐπὶ τῶν δημοκρατικῶν Γάλλων. Ἐξήκοντα ἔτη βραδύτερον μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κανάλῃ ἀνακαινίσιν (1664), εὐρίσκομεν ἐνταῦθα τὸν σπουδαῖον Κρητὰ λόγιον Γεράσιμον Βλάχον μονάζοντα ἐν τινι κελίῳ. Ἦν δ' ὁ Βλάχος οὗτος σπουδαῖος κληρικὸς τῆς ἐποχῆς τοῦ χρηματίσας πρότερον διδάσκαλος τοῦ ἐν Βενετίᾳ Ἑλληνικοῦ σχολείου (1658 - 61). Περὶ τὸ 1663 - 64, εὐρίσκομεν αὐτὸν μονάζοντα ἐν τῇ μονῇ τῆς Θεοτόκου ἐν τῇ Παλαιοπόλει ταύτῃ ἐλθόντα πιθανῶς περὶ τὸ 1661 μετὰ τὴν ἐκ τῆς Βενετίας φυγὴν. Κατὰ τὸ 1664 ἐπεσκέφθησαν τοῦτον ἐν τῇ μονῇ οἱ περιηγηταὶ Spon καὶ Wehler μνημονεύσαντες τῶν τε συγγραμμάτων αὐτοῦ καὶ τῆς σπουδαίας βιβλιοθήκης, ἡ ὁποία δυστυχῶς ἐσκορπίσθη. Περὶ αὐτῆς γράφει ὁ Μουσιοξύδης ὅτι εἶχε πολλὰ χειρόγραφα, ὧν πλεῖστα κατῳρθωσεν ὁ καρδινάλιος Φρειδερίκος Βορομαῖος νὰ λάβῃ ἐκ τῆς ἐνταῦθα μονῆς καὶ νὰ φέρῃ εἰς τὴν Ἀμβροσιακὴν βιβλιοθήκην εἰς ἣν καὶ σῶζονται. (Συγγράμματα αὐτοῦ βλέπε Χιώτη 338 ἢτοι Θησαυρὸν Ἑλληνικὸν τετραγλωσσὸν ἐπιγραφόμενον Ὁ θησαυρὸς τῆς ἐγκυκλοπαιδικῆς Βάσεως· 1639—Ἀρμονίαν τῶν ὄντων—Φιλοσοφ. Θεολογικὰ μαθήματα—Λόγους—Σχολαστικὰ ζητήματα κ.λ.π.). Ἐν τούτοις δ' ὁμοῦ ὁ λόγιος οὗτος Κρητὴς δὲν κατέμεινε ἐπὶ πολὺ εἰς Παλαιόπολιν, διότι ἐκλεγείς ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας

*) Ἰέλως.